

Моцарт із Лемберга

«Моцарт із Лемберга» — нова книжка Богдана Коломійчука, популярного сучасного автора-белетриста. Дія роману відбувається у першій половині XIX століття у Відні, Галичині та Баварії. Головний герой — молодший син геніального композитора Вольфганга Амадея Моцарта, Франц Ксавер. Попри успадкований талант, Франц не досяг батькової слави, але життя його було сповнене пристрасті, інтриг та пригод. А доля — тісно пов'язана зі Львовом, тодішнім Лембергом.

У творі гармонійно поєднуються жанри історичного, пригодницького та любовного романів, а динамічний сюжет тримає читача від першої до останньої сторінки.

БОГДАН КОЛОМІЙЧУК

**МОЦАРТ ІЗ
ЛЕМБЕРГА**

Музика для Жозефіни

У травні 1820 року всі віденські газети рясніли обуреними статтями про неналежний прийом Франца Ксавера Моцарта на його сольному концерті. Минуло понад дванадцять років, як зовсім юний піаніст і композитор покинув сім'ю та вирушив на пошуки щастя в Галичині. І от він з єдиним концертом заїхав до рідного Відня. «Пан Моцарт — син безсмертного Творця музики, сам також віртуоз фортепіано та композитор — у рамках свого творчого турне даватиме у малому редутному залі великий інструментально-вокальний концерт... Ми вірили, що обізнані та закохані в мистецтво віденці ще пам'ятають ту честь, яка через великі мистецькі заслуги увічнила Моцарта, що кожен метикуватий мешканець цього міста захоче заслужено підтримати сина, долучивши його до великого успіху батька, що люди юрмитимуться, щоби побачити, почути, віддати свою пошану і цим ще раз висловити свою любов до великого померлого. Та ні; і без того невеликий зал був ледь заповнений, багато місць залишилося порожніми, і лише численні митці нашої столиці, пожертвувавши своїм цінним часом, з'явилися, щоби засвідчити свою повагу та любов до великого батька в його молодому паростку. Та тих, хто до цієї професії не належав, було заледве сто, і це при населенні двісті п'ятдесят тисяч осіб!.. Як гастролер — Франц Ксавер Моцарт не отримав жодних привілеїв, ніхто не вважав за честь та гордість йому допомогти, він навіть сам був змушений оплатити оркестр, хоча ще раніше всі газети описували його бурхливий прийом у Празі та справді гідний вчинок пражського оркестру, який виступив на почесних умовах... То що ж нам зараз думати про мистецький Відень?..»

...Вивчаючи все більше матеріалів про життя та творчість родини Моцартів, я подумала: в такому непривабливому образі міста, що швидко забуває своїх видатних мешканців, не може бути Львів. Життя дітей геніїв — важке випробування, непростим воно було і в нашого героя. Занадто рано втративши батька (Францу Ксаверу було всього чотири місяці, коли помер Вольфганг Амадей), він назавжди позбувся мистецької підтримки, орієнтиру для розвитку свого вродженого таланту. Я часто уявляю, як юний учень Франц розшукував батьківських порад серед нотних лінійок його численних партитур, як він намагався почути його голос, вслуховуючись у звучання його опер, які виконувались всюди — і навіть у Львівському міському театрі, у такій далекій від Відня незнайомій чужині, і як він намагався роздивитися рідні і водночас незнайомі риси батьківського обличчя в тих численних портретах — таких несхожих, різних — у їхньому віденському помешканні.

З тих п'ятдесяти трьох років свого земного життя Франц Ксавер Моцарт майже тридцять прожив у Галичині, в основному у Львові. Це місто стало його другою батьківщиною, батьківщиною за вибором. І, напевне, можна сказати, що тут він справді був щасливим. У місті тоді вирувало суспільне життя, Моцарт-син був активно задіяний і як капельмейстер місцевого міського театру, і як педагог численних учнів, і як авторитетний керівник заснованої ним за німецьким зразком хорової спілки святої Цецилії, і як відомий піаніст та композитор. Не без гордості він писав до Відня, що у Львові йому не потрібна адреса, бо кожен мешканець міста, зазвичай, знає, де живе Моцарт. Але чи знає зараз кожен львів'янин, що тут жив Моцарт?

Франц Ксавер Моцарт, як і його старший брат Карл Томас Моцарт, не мав рідних спадкоємців. Жінка, заради якої він добровільно відрікся від великого світу і свого кар'єрного успіху, не могла піти від чоловіка, не могла полишити двох доньок, не сміла зневажити своїми обов'язками перед родиною. Проте Жозефіна фон Кавалькабо стала його Музою і натхненням у творчий період життя та опорою в останні роки, які були пригнічені тягарем розчарувань та недуги. Ставши єдиною офіційною спадкоємицею Франца Ксавера, вона доклала всіх зусиль до збереження пам'яті про нього, а по смерті передала всі безцінні архіви останнього Моцарта-композитора до Зальцбургу. Таким чином коло Зальцбург-Відень-Львів замкнулося. Та не замкнулася, не замовкла його музика, життя якої триває в нас. Свою творчість Франц Ксавер Моцарт назавжди залишив цьому місту, його вулицям і мурам, кам'яницям і храмам.

Ця захоплива книжка молодого українського автора пригодницьких бестселерів Богдана Коломійчука заново познайомить нас з тим, хто тут творив, мріяв, кохав. Взявши за основу історичну біографію Франца Ксавера, автор вміло переплітає реальне та вигадане, емоційно загострюючи події та з перших сторінок втягуючи нас у світ переживань молодого невідомого композитора з надто гучним ім'ям. Історичні персонажі межують з вигаданими, висвітлюється наповнене інтригами мистецьке життя Європи. Та найголовніше: з цим романом львівський Моцарт повертається до нас, до тих, що його більше ніколи не забудуть, до тих, що пізнаватимуть його творчість не лише у Львові, де звучатиме його музика. Адже він приніс до нас вогонь Генія.

Автор висловлює щиру подяку:
Оксані Линів,
Олегу Мацеху, докторці Йоанні Зенігл (Dr. Johanna Senigl) та Олесі
Яремчук, завдяки яким ця книга побачила світ.

ПРОЛОГ

Більшість віденських газет 20 квітня 1805 року вийшли під схожими заголовками, що повідомляли про надзвичайну подію, яка от-от мала відбутися у «Theater an der Wien» ^[1]. Квитки розкупилися за один день, і ті, кому їх не вистачило, писали обурливі й благальні листи директору театру з вимогами й проханнями про додаткові місця. Таких листів спочатку було кілька десятків, але незабаром дійшло до сотні, і на них більше ніхто не відповідав.

Під велетенською театральною тумбою щовечора збирався чималий натовп людей, які жваво обговорювали афішу, що й спричинила такий ажіотаж:

27 квітня 1805 року у «Theater an der Wien» з єдиним концертом
виступатиме

ВОЛЬФГАНГ АМАДЕЙ МОЦАРТ

З одного боку цього натовпу долинали скарги, що театр влаштував тільки один концерт, знаючи, скільки охочих послухати такого знаменитого маестро не втрапить до зали. Ці люди навіть хотіли вдертися всередину, знайти директора і змусити його почати переговори з Моцартом про додатковий виступ.

Та все ж більше було таких, що мовчки, не вірячи власним очам, перечитували афішу, а потім упівголоса перемовлялися, що знаменитий Моцарт помер років тринадцять тому і спочиває зараз на віденському кладовищі святого Марка...

То що ж насправді замислили ті, хто влаштовують концерт? Невже 27 квітня маестро постане з могили? Чи, можливо, вони підшукали самозванця? Тоді це найпевніший шлях до ганьби й загального презирства. У пам'яті багатьох знавців та поціновувачів музики, критиків і музикантів ще лишилися спогади про те, як свої твори виконував сам Моцарт. Таких не уведеш в оману.

З першими сутінками натовп довкола афіші поступово розходився. Але тільки для того, щоб завтра в полудень знову зібратися і продовжити свої дискусії. До концерту залишалось усе менше часу, а пристрасті довкола цієї події все більше кипіли.

Водночас у будинку на Міхаелерпляц в невеликій вітальні панувала тиша, яку порушувало тільки розмірене поцокування великого годинника. Високі порт'єри наполовину затуляли вікно, хоча вже був вечір, і яскраве весняне проміння більше не могло надокучати. За якихось півгодини вже слід було би запалити люстру, що двома кришталевими ярусами тягнулася згори, або принаймні свічки в канделябрі. Вечірні сутінки впевнено діставалися сюди з міста.

У вітальні було двоє. Худорлявий високого зросту чоловік, одягнений у темний фрак та білі панталони. Під фракком виднівся елегантний світлий жилет. Чоловік стояв, спершись рукою на креденс, і задумливо дивився кудись у присмерове вікно. Зліва від нього у широкому фотелі сиділа вродлива жінка в темно-синій шовковій сукні з білим мереживом і короткими рукавами, які тепер модні були у Відні. На вигляд жінка мала близько сорока, проте ледь помітні зморшки біля кутиків очей і вуст аж ніяк не псували її гарного виразного обличчя, сивини в її густому темному волоссі не було зовсім або ж її вміло приховали...

Пробило сьому. Чоловік мовби чекав цього і нарешті порушив мовчанку:

— Вдячний вам, дорога Констанціє, за рукопис Моцартового дивертисменту, який ви надіслали мені позавчора, — промовив він, відводячи погляд від вікна, — а також за ті кілька листів, написаних рукою вашого... покійного чоловіка. Визнаю, мені б хотілось отримати більше. Біографи, знаєте, завжди ненаситні. Особливо, якщо йдеться про таку особу, як Моцарт.

— Поверніть, будь ласка, щойно перечитаєте, — сухо відповіла жінка. — На ці папери знайшовся покупець.

— Покупець? — раптом сіпнувся той. — Ви й це хочете продати?

— У мене зараз не найкращі часи, любий Георгу, — відповіла Констанція, — і ви це також чудово знаєте.

— Знаю, але...

Жінка звела на нього очі. Він на хвилину замовк, дивлячись у них, і вкотре безнадійно потонув у їхній сірій глибині.

— Данський посол вчора прийняв від мене, як від свого секретаря, письмове клопотання про ваше забезпечення, — промовив Георг після паузи.

— Що далекій Данії до мене? — посміхнулась Констанція.

— Хтозна, дорога пані... Моцарт ніколи не бував у моїй країні, а проте музика його там звучить все частіше і, повірте, підкорює серця не останніх осіб.

— Для пам'яті генія це прекрасно, — відповіла жінка й знову відвела погляд, — але сумніваюся, що чимось допоможе його вдові.

Сказано це було, втім, без жодної іронії. Голос Констанції прозвучав радше так, як звучить голос паломниці, яка говорить про святі мощі.

Здавалося, вкотре за вечір у цій вітальні зависне мовчанка, проте жінка продовжила:

— Уявляєте, про мене знову пускають поголос. Мовляв, я занадто часто буваю на цвинтарі святого Марка.

— Що ж у цьому дивного? Там похований ваш чоловік, — сказав Георг.

— Так, але тепер мені закидають, що я довше стою біля могили Зюсмай ра^[2], ніж Вольфганга...

Констанція раптом нервово засміялася.

— Господи, невже навіть могильні камені бачать?.. — вимовила вона.

— Не переймайтеся, дорога Констанціє, — спробував заспокоїти її Георг, але від того жінка почала сміятися ще дужче.

— Чи це за мною підглядають покійники, як гадаєте, друже? Йй-богу, ніщо мене вже не здивує...

— Облиште! Все це дурні міщанські балачки. Вам навіть слухати їх не слід.

Він підійшов до неї і спробував обійняти, проте Констанція м'яко уникла його обіймів і, звівшись на ноги, підійшла до вікна. Тут вона заспокоїлася.

— Хоч би концерт був успішним, — майже пошепки додала жінка, схрестивши руки на грудях і поклавши долоні собі на плечі. Здавалося, що вона обійняла себе сама.

— Констанціє, мені здається, що тут ми дещо...

Тієї ж миті у двері передпокою постукали.

Георг з подивом глянув на жінку.

— Ви когось чекаєте о такій порі? — перепитав він.

— Ні, але це може бути хтось із театру, — кинула вона й швидко подалася до дверей.

— Куди ви? — здивувався чоловік.

— Відчиняти.

— А де ваша служниця?

— Я її звільнила. Найму знову, коли розбагатію...

Констанція мала рацію: на порозі постав розчервонілий захеканий директор «Theater an der Wien» — Губерт Кумпф. Побачивши, що відчинила сама господиня, він з несподіванки тільки витріщив очі, навіть забувши привітатися. Коли ж вона привіталася першою і запросила досередини, миттю перепросив і, знімаючи капелюх, також поцікавився, куди зникла служниця. Цього разу Констанція сказала, що та відпросилася на тиждень до батьків.

У вітальні директор вклонився секретареві данського посла, після чого вдячно прийняв від господині чарку коньяку.

— Насамперед, прошу мені вибачити пізній візит, — сказав Кумпф, ковтнувши раз і дещо послабивши занадто тісний комір, — але, повірте, це стає нестерпним...

Він глибоко вдихнув і видихнув повітря, мовби всередині його чималого тіла були не легені, а ковальські міхи.

— Це стає нестерпним, — повторив директор вже дещо спокійніше.

— Що саме, пане Кумпфе? — перепитала Констанція.

Той глянув на неї, і його велетенські густі брови різко підскочили догори.

— Ваша ідея, мадам! — випалив він. — Ваша, пробачте, божевільна ідея з цим концертом... Мені не дають спокою ні вдень, ні

вночі! «Ви воскресили Моцарта, пане директоре? Ви повернули його з того світу? Чи просто нас дурите? Бійтеся Бога!.. Як можна?»

Тут він знову підніс коньяк до своїх м'ясистих вуст і одним ковтком поглинув його рештки.

— Але ж квитки розкуплені, пане директоре. За ціною вищою, ніж зазвичай, — обережно нагадала Констанція.

— Боюся, що заплачу за таке значно дорожче. Наприклад, мене розірвуть на шматки ще до концерту...

— Що ж вам потрібно від мене?

— Скажіть щось цьому натовпу. Поясніть врешті.

— Треба тримати інтригу, пане директоре. Якщо заспокоїти цікавість зараз, то почнуть вимагати назад гроші, — впевнено мовила жінка.

Губерт Кумпф важко відкинувся на спинку фотеля, аж той жалібно заскрипів.

— Генії не заспокоюються і не дають спокою іншим навіть після смерті, — промовив він після паузи. — Налийте ще коньяку, пані Моцарт...

* * *

У вечір концерту публіка, не чекаючи дзвінків, швидко заповнила театральну залу. Та ще більший натовп залишився ззовні. Ці люди, здавалося, готові були слухати музику крізь кам'яні стіни.

Невдовзі на сцену вийшов оркестр — музиканти зайняли свої місця. За якийсь час з'явився капельмейстер. Щойно стихли оплески, глядачі побачили на сцені директора театру, який, витримавши паузу, оголосив про початок музичного дійства.

— Пані та панове! — видихнув розчервонілий директор Кумпф. — Сьогодні вперше ви почуєте музику Вольфганга Амадея Моцарта...

Це була остання хвиля, коли приголомшена публіка затихла. Здавалося, після слів директора, кожен у залі затримав дихання. Тієї миті тихіше, аніж у «Theater an der Wien», могло бути тільки в могильному склепі на цвинтарі святого Марка.

За лаштунками Констанція легенько підштовхнула вперед зовсім малого на зріст блілого хлопчика років одинадцяти-дванадцяти.

— Ти — Моцарт, — нахилившись, прошепотіла вона йому. — Це твій шлях. Іди...

Хлопчик ступив непевний крок уперед, потім ще один, доки не опинився під променями театального світла. Тут його кинуло в піт, а в горлі пересохло. Він замружив очі і раптом з жахом відчув, що ледь не втратив рівновагу. Як же хотілося просто заплакати й побігти назад, але в голові не стихав материн голос: «Ти — Моцарт... Моцарт... Моцарт...». Треба тільки дійти до клавіру. За цим інструментом він почувався безпечно, як удома.

У залі досі панувала мертва тиша. Здавалося, навіть там нагорі, на балконах, чули його кроки. Вони чомусь були, як ніколи, гучними. Ти — Моцарт... Назад вороття немає.

— Це його син! — раптом пронизав тишу чийсь голос у залі. — Це Вольфганг Амадей Франц Ксавер Моцарт!!! Син!!!

Публіка вибухнула, як море у шторм. Емоції, що стільки часу накопичувалися під афішею «Theater an der Wien», в одну мить вирвалися на поверхню. Найбільшу за останній час інтригу Відня було врешті розкрито.

Ці пристрасті в залі могли би вирувати безкінечно, але раптом капельмейстер одним різким, як фехтувальний випад, владним жестом наказав мовчати. Всі завмерли.

Франц нарешті відірвав очі від клавіш і глянув на капельмейстера. Той також шукав його погляду... Щойно їхні очі зустрілися, як хлопчику перехопило подих. Перед оркестром стояв... батько.

Невисокого зросту, худорлявий з характерною поставою... Вигнуті брови, прямий ніс, подовгасте підборіддя.

— Починаємо? — почув Франц його притишений голос.

— Починаємо...

Моцарт-син раптом усміхнувся і з несподіваною впевненістю легко торкнувся клавіш.

Розділ I

МАТІР І СИНИ

ВІДЕНЬ, СЕРПЕНЬ 1809 РОКУ

Із настанням серпня літня спека почала відступати. Мешканці Відня, ті, що втекли з розпеченої столиці кудинебудь у прохолодні гірські околиці Граца чи Інсбрука, поволі поверталися до свого міста, і вулиці його знову стали галасливими та багатолюдними.

Вікно будинку на Міхаелерпляц було відчинене, і звідти долинала весела фортеп'янна мелодія. Дехто з перехожих зупинявся, щоб прислухатись, а тоді мимоволі, з насолодою заплющивши очі, починав легко поводити в повітрі рукою, виконуючи якісь капельмейстерські напіврухи.

— «Rondo Alla Turca»^[3], — промовив один із таких випадкових слухачів, перш ніж його відволік аромат з сусідньої *Väck erei*^[4].

Цю мелодію у Відні добре знали. Зрештою, не лише у Відні...

Чоловік за фортеп'яно виконував цей твір із не меншим задоволенням, аніж слухали на вулиці. Його довгі тонкі, майже жіночі пальці жваво бігали по клавішах, а обличчя розтяглося в широкій нерухомій усмішці. Ця усмішка не зникла навіть тоді, коли зазвучав останній акорд — і пальці його завмерли над інструментом. Здавалося, все його єство вловлює звук, що танув у просторі кімнати. Коли ця солодка мить смакування останніх крапель музики минула, збоку

почулися садинокі, проте гарячі оплески. Музикант звернув до них обличчя і напівжартома вклонився, не встаючи з-за інструмента.

— Браво, браво, дорогий Карле! — захоплено вигукнув той, хто аплодував.

— Облиш, Франце, — відмахнувся музикант, обережно опускаючи кришку, — я знаю, що грав сяк-так. Однак, визнаю, не без задоволення.

— Ти грав чудово, братику! — заперечив Франц, беручи того за плечі. — Повір мені! Я вже два роки навчаю музиці й добре знаю, як грають сяк-так.

— Коли так, то дякую, — він усміхнувся ще ширше, ніж тоді, коли сидів за фортеп'яно.

Брати були приблизно однакового середнього зросту. Хіба що старший Карл виглядав дещо статечнішим і міцнішим супроти молодшого на сім років Франца. Обличчя Карла було рум'яним, з вустами м'якими і виразними. Обличчя його брата було подовгастим, блідим, з тонкими, міцно стиснутими вустами.

Єдине, що беззаперечно подібне в них — це глибокі очі, успадковані від батька — великого Моцарта.

Карл перевів погляд на великий годинник у кутку кімнати. Над циферблатом була фігурка Аполлона, античного покровителя музики. Тримавши в руках ліру, він задумливо дивився кудись у вікно, де виднівся фасад будинку навпроти.

— Мабуть, сьогодні я вже нікого не дочекаюся, — трохи роздратовано мовив старший брат.

— У нашої матері віднедавна дуже багато клопотів, — сказав Франц, — весільних клопотів...

— Так, але ж і я задля неї приїхав з Мілана й маю не так багато часу. Зрештою, писав про свій приїзд ще два місяці тому...

— Два місяці тому не йшлося про жодне весілля, Карле, — обірвав Франц і також спохмурнів.

— Ну, гаразд, — дещо бадьорішим голосом сказав старший брат, — так чи інакше, мені вже час.

— Карле... — з благанням у голосі промовив Франц, намагаючись його затримати, щойно той рушив до виходу.

— Я ще зайду, братику, — усміхнувся він, — а втім... О п'ятій у мене ділова зустріч неподалік Карлскірхе. Може, проведеш мене туди? Тоді матимемо майже півгодини, щоб потеревенити по дорозі.

— Як добре, Карле! — зрадів Франц. — Звісно! Я не баритимуся... Зачекаєш?

— Гаразд, я буду внизу.

Молодший брат дотримав слова: не минуло й кількох хвилин, як він знову збіг сходами у вітальню. Тепер Франц був одягнений у світло-синій сюртук, а на шиї мав темну елегантну краватку. Руки юнака, в яких той тримав тростину й циліндр, були обтягнуті білими рукавичками.

Карл не зміг стримати усмішки.

— А ти, братику, чепурун, — доброзичливо сказав він.

Франц завмер на місці й густо почервонів.

— Я по-дурному виглядаю? — перепитав серйозно.

— Ні, що ти! — Карл розсміявся ще більше і, розкривши обійми, рушив до нього. — Я пишаюся тобою! За той час, доки ми не бачилися, ти став істинним паном. Мабуть, дівчата на вулиці мліють, еге ж?

— Та яке там... — Франц дістав із кишені хустинку й витер вологе чоло. — Це все матінка... Змушує мене ось так наряджатися. Мовляв, я часто буваю вдома у впливових людей, бо навчаю музиці, а отже й виглядати треба... як слід.

— Бо в будинках впливових людей, як рибки у ставку, плавають найкращі наречені, Франце, — прицмокнувши, сказав Карл. — Зрозумій, нарешті, нашу любу матусю!

— О, так! Віднедавна в голові у пані Моцарт і справді лише самі весілля... — спохмурнівши, сказав молодший брат. — Гарзд, йдемо вже.

Та щойно вони рушили до виходу, як двері вітальні прочинилися — і на порозі з'явилася Констанція. Позаду неї стояла служниця, тримаючи в руках два чималі кошики. Певно, жінки щойно повернулися з крамниці або з ринку. Побачивши Карла, Констанція радісно сплеснула в долоні:

— Карле, мій любий! Ти вже тут!..

— Зір вас не підводить, дорога матусю.

— Яка ж я щаслива тебе бачити, — промовила жінка, не зауваживши його тону.

— Настільки, що навіть забули про мій приїзд? — не витримав той.

— Я? Забула? — щиро здивувалася Констанція. — Аж ніяк, я весь час пам'ятала.

— Даруйте, матінко, — усміхнувся раптом Карл, — мабуть, це я щось наплутав, бо був переконаний, що отримав ваше запрошення прийти о третій.

— О третій?.. Так, справді, — Констанція раптом зникла. — А котра зараз?

— Майже пів на п'яту.

— Он як...

— Гаразд, матінко, — вже зовсім лагідно промовив Карл, — щиро прошу вас вибачити мою негречність.

Він ступив два кроки вперед і, повільно схилившись, шанобливо поцілував їй руку. Констанція не стримала сльози.

— Стільки подій, стільки подій... — мовила вона, — ні, я в жодному разі не забула, я...

Карл підійшов ще на крок і обійняв її.

— Тепер я собі не пробачу свої дурні слова, — зі щирим болем у голосі мовив він.

В руках Констанції з'явилася шовкова хустинка, яка поспіхом пурхнула до її очей і зібрала там раптові материнські сльози.

— Залишишся на вечерю, Карле?

— Я б охоче, матінко, — відповів той, озираючись на Франца, який мовчки спостерігав за цим дійством, — але, на жаль, мушу йти. Мій любий брат, якщо ви дозволите, супроводить мене.

— Звісно, — промовила Констанція, намагаючись усміхнутися. — Франц також за тобою скучив, тож вам буде про що поговорити... Ще раз прошу мені пробачити, любий Карле. Зможеш навідати свою непутящу матір, скажімо, завтра?

— Моя найкраща і найчарівніша у світі матір, — виправив її Карл, — з приємністю!

— Ах, ти завжди був підлабузником, мій хлопчику! — розсміялася Констанція, жартома вдаряючи його по щоці, при цьому ледве торкнувшись обличчя. — Гаразд, не буду вас затримувати. Гарної прогулянки!

У відповідь брати шанобливо їй вклонилися і попрямували до виходу.

Опинившись на вулиці, вони певний час ішли мовчки. Лише на Краммергассе, минаючи міський парк, Франц дещо сповільнив крок, мовби для того, щоб розгледіти над спеченими кронами міських дерев купол храму святого Петра. Карл озирнувся і здивовано глянув на брата.

— Що сталося? — з подивом запитав він.

— Як гадаєш, Карле, наша матір має право так чинити? — зненацька мовив Франц, зупинившись.

— Про що ти? — спантеличено перепитав той.

Молодший брат знову перевів погляд на храм.

— Про її шлюб, — сказав він, — про її... другий шлюб.

Він важко зітхнув чи радше набрав у легені повітря й продовжив:

— Як сміла вона зрадити пам'ять батька? Хіба це поБожому?

— Франце, власне, тільки Бог суддя кожному з нас, тому...

— Змалку я чув від неї лише одне, — перебив він, — «ти маєш стати таким, як твій батько! Не посором його!» І що тепер? «Яке нудне, огидне та безглузде усе навколо, все, увесь цей с віт...»[5]

Юнак на мить замовк і гірко посміхнувся.

— Як же доречно спало мені на думку, — додав він.

— Ти, мабуть, помітив, брате, що я також не вельми радий цій прийдешній події, — по короткій мовчанці сказав Карл, — однак ми мусимо зрозуміти пані Моцарт. Самотній вдові доволі скрутно в нашому хижацькому світі. Крім того, батько помер не вчора...

— Хіба має значення час для того, хто шанує пам'ять? — вигукнув Франц. — Особливо, якщо йдеться про великого Моцарта!.. А про скруту не кажи мені, Карле. Я покинув навчатися, щоб давати приватні

уроки. І майже весь мій заробіток залишається в нашому домі. Я зовсім не вимагаю від матері стати черницею, а помешкання перетворити на монастир, проте кинутися в обійми цього данця, як на мене, цинічно.

— Я певен, що йдеться про сильні почуття, і пан Ніссен щиро кохає нашу матір, — твердо заперечив Карл. — І повторюю тобі: вона відповідальна лише перед Богом.

— От про Ніссена! Гадаю, йдеться не лише про кохання. У нього з'явилася чудова нагода вписати своє ім'я в історію, зайнявшись біографією нашого батька. Рукописи, щоденники, архів генія... Все це тепер доступне і майже належить йому. Вдовольнити своє марнославство — ось справжня мета цього чоловіка!

Останні слова він вигукнув надто голосно — і випадкові перехожі почали здивовано озиратися на юнака. Обличчя того з блілого стало червоним, він заточився і мусив ухопитися рукою за вуличний ліхтар.

Карл занепокоєно рушив до нього, але Франц жестом його стримав.

— Все гаразд, брате... Мені просто забракло повітря.

— Тобі не слід так нервуватися.

— Не слід... До того ж... Я, мабуть, забагато собі дозволяю. Якщо не можу бути добрим сином мертвому батькові, то слід бути таким хоча би живій матері. Хай навіть не у всьому з нею погоджуюся.

Карл приязно усміхнувся і, взявши його під руку, повів далі по хіднику. Йому хотілося продовжити розмову, проте попереду них, сховавшись від сонця під білими парасольками, неквапно прогулювались дві панянки в супроводі старшої пані. Він потягнув брата за лікоть, і вони, шанобливо піднявши на головах циліндри, обігнали їх, вдаючи, що неабияк поспішають. Франц не втримався

й озирнувся. Обпікшись двома чарівними усмішками, почервонів ще більше.

— Бачу, тобі вже покращало, — пожартував тихо Карл.

— Я... мимоволі, — спробував виправдатися Франц, — щоправда, вийшло досить негречно...

— Облиш, — мовив старший брат і безжально розсміявся. — Коли тобі сімнадцять, природно кидати на панянок негречні погляди. Як і гаряче обурюватися чимось, а вже за мить червоніти за це.

— Добре, що я не був настільки дурний, аби сказати все матері в очі.

— Тут ти маєш рацію, братику, — погодився Карл.

— Як гадаєш, після весілля ці «молодята» переїдуть на батьківщину Ніссена чи залишаться у Відні?

— Я чув, що в Данії кепський клімат. А в пані Моцарт, як ти знаєш, слабке здоров'я. Навіть якщо вони й залишать Австрію, то матір там довго не витримає і захоче повернутися, — промовив Карл, — окрім того, в тому далекому краю вона не зможе займатися батьковою спадщиною. А всі ці публікації про великого Моцарта, за якими так хижо полюють різноманітні видання, для неї надзвичайно важливі...

Тим часом вони вийшли на Штефанпляц й обоє мимоволі ковзнули поглядом по високих шпилях собору святого Стефана, що гострими голками проколювали блакитне віденське небо. Час від часу між них з'являлися тіні птахів і неспокійно миготіли над площею. Могло навіть здатися, що насправді це не голуби, а якась невидима сила оживила кам'яних ангеліків, що оздоблювали фасад цієї споруди.

— Зайдемо ненадовго? — попросив Франц.

Його брат дістав із кишені свого срібного годинника.

— У мене не так багато часу...

— На хвилинку, — благально мовив той.

— Ну, гаразд.

Вони звернули вбік і рушили до головного порталу собору, але по дорозі мусили минути чималу вирву, яку залишив просто посеред площі французький снаряд. Один із тих, які впали на столицю всього лишень два місяці тому, коли ерцгерцог Карл так і не дочекався свого брата Йоана на березі Дунаю.^[6] За кілька кроків від братів стояли троє французьких солдатів і курили смердючий тютюн. Французи насмішкувато глянули в їхній бік. Вони дивилися так на кожного австрійського чоловіка, бо всі австрійські чоловіки порівну поділили поразку. Навіть такі, як Франц, у чийй зовнішності жодна риса не виказувала вояка, а отже — і їхнього супротивника.

— Йдете молитися? — вигукнув хтось із французів. — Ідіть, ідіть... Все, що вам зараз лишається. Як і вашим очільникам... Попросіть у Бога тямущих полководців для своєї країни...

Після цієї репліки солдати зайшлися реготом.

— Не зважай на них, — тихо мовив Карл.

— Чого вони до нас учепилися? — перепитав менший брат.

— Мало коли переможцям вистачає однієї великої перемоги, Франце, — відповів той, — вона залишає їх голодними... По-справжньому насититися вони можуть лише дрібними тріумфами. Як-от такими... Ходімо, не зважай на них.

Всередині собору також виднілися сліди від французьких снарядів. На стінах, на стелі і на колонах можна було побачити величезні діри й тріщини, відкриті, наче рани на тілі, з яких, здавалось, от-от почне сочитися кров. Наймоторошніше виглядав єпископський портал. Снаряд, який влучив у нього, позносив голови надзвичайно

гарним фігурам з композиції Святого Сімейства. Тепер Марія, Йосип та маленький Ісус, здавалося, з останніх сил тримаються одне за одного, аби не впасти.

Франц опустився на коліна поруч віттаря і гаряче помолився. Карл тільки ліниво перехрестився і важко сів на лаву.

— Ось де справжня прохолода, — видихнув він і підняв очі догори. Втім, чоловік не шукав там Бога, а радше хотів пересвідчитися, чи не пошкоджено над ним стелю, аби не впав на голову шматок тиньку.

Закінчивши свою молитву, Франц сів поруч з братом. Той знову на мить звів погляд вгору, всерйоз, видно, переймаючись їхньою безпекою.

— Хочу тобі дещо розповісти, Карле.

Голос його був незвично рівний і глибший, аніж завжди. Храм і молитва дивно вплинули на нього. Не відповівши, Карл мимоволі затамував подих.

— Іноді я бачу його, — продовжив Франц.

— Кого — його? — перепитав брат, відчувши раптом, що горло його пересохло, наче папір.

— Нашого батька...

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ